

УДК 65.012

**ВИМОГИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ****Сокольська Р.Б., к.е.н., доцент,****Зелікман В.Д., к.т.н., доцент,****Акімова Т.В., асистент**

Національна металургійна академія України

Рассмотрены и уточнены основные аспекты формирования эффективной качественной системы информационного обеспечения принятия управленческих решений.

Ключевые слова: *информационное обеспечение, управленческое решение, информация, классификация, качественные характеристики, организация, оптимизация.*

The main aspects of forming an effective and qualitative informative support system of managerial decision-making were considered and specified.

Key words: *informative support, managerial decisions, information, classification, qualitative characteristics, organization, optimization.*

Постановка проблеми. В існуючих умовах виробничо-господарської діяльності будь-якого вітчизняного підприємства, що характеризуються високим рівнем рухливості й мінливості його внутрішнього й зовнішнього середовища, зростає роль інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Якісна система інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень є одним з основних ресурсів зростання ефективності роботи підприємства, оскільки саме вона дозволяє встановити стратегічну мету і завдання підприємства та використовувати можливості, які при цьому відкриваються, приймати своєчасні і обґрунтовані управлінські рішення, координувати дії розрізнених підрозділів, спрямовуючи їх зусилля на досягнення поставлених цілей [1, 2]. Тому дослідження вимог до інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень суб'єктів господарювання є актуальним.

Аналіз останніх літературних джерел, досліджень і публікацій стосовно вимог, що висуваються до організації та якості інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, показав, що у спеціальній літературі розглядаються окремі питання, пов'язані з визначенням поняття інформації, застосуванням різних її видів, аналізом якісних та кількісних характеристик управлінської інформації та оптимізацією інформаційного забезпечення системи управління [3–5], але відсутній єдиний комплексний підхід до інформаційного забезпечення системи управління підприємством.

Постановка завдання. Зазначений стан питання викликав необхідність створення єдиного комплексного підходу до інформаційного забезпечення системи управління підприємством шляхом визначення та уточнення широкого кола вимог, що висуваються до системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ступінь забезпечення менеджера необхідною інформацією є однією з ознак, по яких класифікуються управлінські рішення [6].

За рівнем інформаційного забезпечення всі управлінські рішення поділяються на визначені, можливі та ймовірні. Рішення, які забезпечені достовірною й своєчасною інформацією, відносяться до визначених. Рішення, засновані на прогностичній інформації, вірогідність якої носить імовірний характер, відносяться до можливих та ймовірних рішень. Оскільки для можливих та ймовірних рішень інформаційна база та ж сама, було б логічніше за даною ознакою класифікації розподіляти управлінські рішення на визначені та ймовірні. Проте слід зазначити, що для ефективного управління підприємством більшість управлінських рішень мають носити визначений характер.

За іншою класифікацією [7, 8] за способом обґрунтування управлінські рішення поділяються на три групи: інтуїтивні рішення (засновані виключно на основі відчуттів менеджера, що приймає рішення), рішення, засновані на судженнях (обумовлені знаннями, накопиченим досвідом, стажем та кваліфікацією менеджера, що приймає рішення) та раціональні рішення (обґрунтовані за допомогою об'єктивного аналітичного процесу). Очевидно, що найбільш якісне управлінське рішення може бути вироблене в третьому варіанті в результаті об'єктивного аналізу цілей, ситуації, яка склалася й можливих варіантів дій, що, в свою чергу, вимагає забезпечення менеджера достовірною й своєчасною інформацією з проблеми, яка розглядається.

Таким чином, необхідно так організувати інформаційне забезпечення управлінських рішень, щоб необхідна менеджерів інформація надходила вчасно, була максимально якісною та у достатній кількості. Однак повністю виключити імовірні управлінські рішення неможливо, особливо на стадії планування, коли необхідно використати інформацію про фактори зовнішнього середовища, що постійно змінюються.

Різноманітна інформація як про діяльність підприємства, так і про фактори зовнішнього середовища, є предметом праці менеджерів. Менеджери за родом своєї діяльності повинні обробляти отриману інформацію та в результаті цієї обробки виробляти управлінське рішення, яке можна вважати результатом їхньої діяльності.

З погляду менеджменту інформація може розглядатися і як філософська категорія, і як капітал, і як засоби праці, і як предмет праці, і як товар [3]. Термін «товар» у цьому випадку, на наш погляд, вживати недоречно, оскільки управлінське рішення, як правило, не продається, а використовується в процесі роботи підприємства.

Деякі джерела [9] визначають інформацію як частину знань, що використовується для орієнтування, активної дії, управління, тобто з метою скорочення якісної специфіки, удосконалення та розвитку систем.

З урахуванням впливу інформації на процес прийняття рішень, у ряді літературних джерел [5, 10] інформація розуміється як повідомлення, що зменшує невизначеність у тій області, до якої воно відноситься.

У літературі [3] зазначається, що інформація:

- це нові відомості, що дозволяють поліпшити процеси, пов'язані з перетворенням речовин, енергії та самої інформації;
- це нові відомості, прийняті, зрозумілі та оцінені кінцевим споживачем як корисні;
- це відомості, що розширюють запас знань кінцевого споживача.

Останнє визначення уявляється нам найбільш повним, оскільки воно враховує різні аспекти використання інформації та потреби користувачів інформації.

Таким чином, при визначенні вимог до інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень під інформацією слід розуміти нові відомості, що дозволяють поліпшити процеси, пов'язані з перетворенням речовин, енергії та самої інформації, прийняті, зрозумілі, корисні та такі, які розширюють запас знань кінцевого споживача.

Для кожного виду діяльності використовується свій вид інформації (наукова, екологічна, правова й т.п.). У більшості літературних джерел [3, 9] указується, що для цілей управління необхідна саме економічна інформація. Однак, у літературі [10] відзначається, що управління підприємством обслуговує управлінська інформація, що включає не тільки економічну, але й технологічну, соціальну і демографічну інформацію. Цей підхід уявляється найбільш правильним, оскільки управлінські рішення можуть прийматись у різних областях діяльності підприємства та повинні бути забезпечені достовірною й своєчасною інформацією про всі аспекти прийнятого рішення. До перелічених у [10] видів інформації доцільно також додати наукову, правову, законодавчу та інші види інформації. Таким чином, під управлінською інформацією слід розуміти будь-які дані, які можуть вплинути на управлінське рішення, що приймається.

Уся сукупність інформаційних ресурсів, необхідних для управління підприємством, являє собою інформаційне забезпечення підприємства, яке включає системи класифікації й кодування інформації, системи показників та системи документації й потоків інформації, що використовуються в управлінні підприємством.

В цілому інформаційна система на підприємстві повинна забезпечувати збір, обробку, зберігання та передачу інформації, що відноситься до різних аспектів його виробничо-господарської діяльності, виходить із різноманітних первинних джерел та надходить на підприємство в різний час. При цьому кожному менеджерів в системі управління підприємством повинна бути вчасно передана релевантна інформація, необхідна для прийняття ним у конкретній ситуації певного управлінського рішення. Інформація для прийняття управлінських рішень повинна мати ряд якісних характеристик, представлених як ієрархія певних якостей [1, 11].

Таким чином, різноманітна інформація, що надходить на підприємство в різний час та з різних джерел і необхідна для прийняття різних управлінських рішень різними менеджерами в різний термін, в інформаційній системі підприємства повинна бути спочатку сегрегована, а потім агрегована за певними критеріями в інформаційні потоки, оптимізовані в просторі й у часі. В якості основних характеристик інформації для подібної реструктуризації інформаційних потоків як при їх сегрегуванні, так і при їхньому агрегуванні мають бути використані:

- а) одержувач інформації;
- б) проблема, до якої відноситься інформація;
- в) строки надання інформації.

При цьому оптимізація інформаційного забезпечення на підприємстві можлива у двох напрямках:

- а) оптимізація руху інформаційних потоків у просторі й у часі;
- б) оптимізація характеристик інформації, що передається.

Це вимагає, у першу чергу, розробки системи критеріїв для класифікації й оцінки управлінської інформації з погляду економічної ефективності надання менеджерам даної інформації для прийняття ними обґрунтованих управлінських рішень, що обумовлюють ефективну діяльність окремих підрозділів та всього підприємства в цілому.

Інформацію, що циркулює в будь-якому економічному об'єкті, можна розглядати з різних точок зору залежно від цілей аналізу. Класифікація інформації дозволяє виділити певні групи даних, стосовно до яких проводиться вивчення інформаційних потоків. Найбільш загальним напрямком класифікації управлінської інформації можна вважати її розподіл за такими ознаками, як місце виникнення, участь у процесах обробки та зберігання, відношення до функцій управління, стабільність, спосіб відображення.

Наведені в літературі [3, 9, 12] класифікації інформації охоплюють практично всі можливі класифікаційні ознаки. Однак, ці класифікації неможливо використати повною мірою для аналізу інформаційного забезпечення та вирішення проблеми вибору інформації, що має потребу в оптимізації, а, отже, виникає необхідність розробки класифікації управлінської інформації для цілей аналізу та оптимізації інформаційного забезпечення.

Класифікація інформації для цілей аналізу повинна відповідати наступним вимогам:

- 1) охоплювати всі інформаційні потоки, які існують на підприємстві;
- 2) надавати можливість вибору інформації, що потребує оптимізації за обсягом, періодичністю, структурою або маршрутом руху.

При формуванні такої класифікації необхідно врахувати, що розподіл інформації за ознаками повноти, ймовірності, своєчасності здійснюється за результатами аналізу, в результаті якого й визначається необхідний рівень повноти, точності та своєчасності цієї інформації. Таким чином, при відборі інформації, що потребує оптимізації, ці класифікаційні ознаки використати не можна.

Крім того, в класифікацію інформації необхідно ввести таку класифікаційну ознаку, як залежність від видів діяльності підприємства. За цією ознакою інформацію можна розподілити на виробничу, конструкторсько-технологічну та економічну.

Для цілей аналізу бажано деталізувати види інформації за цільовою ознакою та виділяти окремо нормативну, планову, облікову, аналітичну та довідкову інформацію.

Вказані дві ознаки класифікації повністю охоплюють ті види інформації, які виділяють за ознакою зв'язку з функціями управління, тому цю ознаку класифікації можна виключити.

Крім того, для оцінки можливості оптимізації руху інформації за періодичністю, за ознакою «час надходження», інформацію бажано розподіляти на періодичну (інформація, що надається систематично з певною періодичністю), неперіодичну (інформація, що надається з різною періодичністю) та випадкову (інформація, надання якої здійснюється по мірі її виникнення та носить випадковий непередбачуваний характер).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, в системі управління підприємством під інформацією слід розуміти нові відомості, що дозволяють поліпшити процеси, пов'язані з перетворенням речовин, енергії та самої інформації, прийняті, зрозумілі, корисні та такі, які розширюють запас знань кінцевого споживача.

Інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень являє собою сукупність інформаційних потоків, які надходять до особи, що приймає управлінське рішення, і містять будь-яку інформацію, що може вплинути на прийняте управлінське рішення.

Створення ефективної системи інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень вимагає формування оптимальних інформаційних потоків, що містять якісну релевантну управлінську інформацію й надходять до конкретних посадових осіб у кожному з підрозділів.

З метою визначення напрямків оптимізації інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень існуюча та описана в літературних джерелах класифікація управлінської інформації повинна бути дещо змінена та доповнена.

Перспективою подальших досліджень має стати розробка методики визначення оптимальних параметрів інформаційних потоків в системі управління сучасним підприємством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Король Г. А., Сокольская Р. Б., Зеликман В. Д. Финансовый контроль: учет, проверка, анализ: Монография. – Днепропетровск: Наука и образование, 2004. – 192 с.
2. Король Г. О., Распопова Ю. О., Чуванов О. П., Акімова Т. В. Інформаційне забезпечення системи мотивації персоналу сталеплавильного цеху до випуску якісної продукції // Новини Придніпров'я. – 2008. – № 3–4. – С. 106–109.
3. Мельник Л. Г. Информационная экономика. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. – 288 с.
4. Сокольская Р. Б., Зеликман В. Д. Требования к финансовой информации на предприятии // Академічний огляд. Економіка та підприємництво. – 2002. – №2. – С. 30–33.
5. Драгун Л. Н., Заяц Е. И., Малахов А. Д., Бычкова Т. П. Информационное обеспечение системы управления эффективностью производства // Сб. научн. труд. ПГАСиА. – Днепропетровск: ПГАСиА, 1997. – Вып.2, Ч.3. – С. 71–77.
6. Мишин Ю. А. Управленческий учет: управление затратами и результатами производственной деятельности. – М.: Издательство «Дело и сервис», 2002. – 176 с.
7. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
8. Андрушків Б. М., Кузьмін О. С. Основы менеджменту. – Львів: Світ, 1995. – 292 с.
9. Кондрашова С. С. Інформаційні технології в управлінні: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1998. – 136 с.
10. Экономическая информатика и вычислительная техника: Учебник / Г. А. Титаренко, Н. Г. Черняк, Л. В. Еремин и др.; Под ред. В. П. Косарева, А. Ю. Королева. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: ФиС, 1996. – 336 с.
11. Бернштейн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: Пер. с англ. Мельник Л. Г. Информационная экономика. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. – 288 с.
12. Справочник разработчика АСУ / Модин А., Яковенко Е., Погребной Е. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Экономика, 1978. – 583 с.

УДК: 65.012.32:004

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Книш А.Г., аспірантка

Дніпропетровський університет економіки та права ім. Альфреда Нобеля

В статье рассмотрены вопросы сущности информационного обеспечения деятельности предприятия. Определены этапы для анализа процесса информационного обеспечения деятельности предприятия.

Ключевые слова: *информационное обеспечение, информационная система, управление, предприятие.*

The questions of essence of the enterprise activity dataware were considered in the article. The stages for the analysis of the process of the enterprise activity dataware are specified in the article.

Key words: *dataware, information system, management, enterprise.*

Вступ. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства є однією з важливих проблем на сьогоднішній день для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в процесі управління підприємством. Правильна організація інформаційного забезпечення підприємства допомагає більш ефективному вирішенню проблем. Відомо, що інформація є інтегральною, ключовою ланкою в процесі підготовки і прийняття управлінських рішень. В управлінні машинобудівним підприємством інформація виступає як чинник, що визначає рівень ризику управлінської діяльності. Більш висока інформованість про зовнішнє і внутрішнє середовище дозволяє мінімізувати ризики, що позитивно впливає на зниженні витрат кожного підприємства на виробництво продукції. Аналіз інформаційного забезпечення процесу підтримки прийняття управлінських рішень є складною методологічною задачею, що вимагає концентрації зусиль у дослідження даної предметної сфери.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженню проблем інформаційного забезпечення управління підприємством та інформаційних технологій присвячені праці вітчизняних науковців Т. І. Алачової, Л. В. Балабанової, О. С. Височана, Н. Г. Георгіаді, А. Г. Загороднього, О. Є. Кузьміна,